

ідеологічного впливу суб'єктів виборчого процесу на електорат з метою власної легітимізації.

Джерела та література:

1. Вовченко О. Деякі питання фінансування органів ведення та адміністрування державного реєстру виборців / Вовченко Оксана // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 1 (11). – С. 13-14; 2. Гаврилова А. Єдиний державний реєстр виборців в Україні // Юридичний вісник. – 2008. – № 1. – С. 40-48; 3. Дані надані Чернівецьким регіональним органом адміністрування Державного реєстру виборців; 4. Держреєстр виборців можуть зламати. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oglyvadach.com/news/2008/9/13/201062.htm>; 5. Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). – Вашингтон Д.К., 2002. – 536 с.; 6. Іменем України. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Президента України та 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України “Про вибори Президента України”, “Про Державний реєстр виборців”, “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України” та Кодексу адміністративного судочинства України (справа про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України) від 19 жовтня 2009 року. Справа N 1-50/2009, N 26-рп/2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=v026p710-09>; 7. Кармазіна О. Виборчий процес та реєстрація фізичних осіб за місцем проживання: шляхи вирішення / Кармазіна Олена // Юридичний журнал. – 2004. – № 6. – С. 33-35; 8. Кількісні дані про територіальні виборчі округи по регіонах України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vp2010/wp0011.html>; 9. Ковриженко Д. Зміни до виборчого законодавства: зміст та необхідність / Ковриженко Денис. – Режим доступу. – <http://politiko.com.ua/blogpost3997>; 10. Ковриженко Д. Проект Закону України “Про Державний реєстр виборців” (№ 5183 від 23. 02. 2004 р. Автори – народні депутати Ю.Ключковський, О.Задорожній. Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради України по опрацюванню проектів законів України про внесення змін до Конституції України. Ухвалений у першому читанні 29 червня 2004 року.) / Денис Ковриженко // Парламент. – 2004. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=774&iar_id=628&as=2; 11. Копаї Л. В центрі уваги – Виборчий кодекс та Державний реєстр виборців / Любомир Копаї // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2009. – № 1 (15). – С. 6-7; 12. Онішук М. Вибори можна провести і без держреєстру. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.for-ua.com/ukraine/2008/10/11/125732.html>; 13. Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» N 1616-VI (1616-17) від 21.08.2009 // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 50. – Ст.754. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=474-14&test=4/UMfPEGznhheVE.ZiDcru/qHI4V6s80msh8le6>; 14. Про Державний реєстр виборців. Закон України від 22 лютого 2007 р. № 698-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 20. – Ст. 282; 15. Про затвердження типових положень про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців та про регіональний орган адміністрування Державного реєстру виборців: Постанова Кабінету Міністрів України від от 26 червня 2007 р. № 868. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=868-2007-%EF>; 16. Про Роз'яснення щодо складання та уточнення списків виборців для підготовки і проведення голосування з виборів Президента України 17 січня 2010 року. Постанова Центральної виборчої комісії від 12.12.2009 N 475. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua>; 17. Протягом останньої доби Службою безпеки України процесуально задокументовано і скеровано до органів прокуратури 18 фактів порушення виборчого законодавства у ході виборів Президента

України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=96860&cat_id=39574; 18. Самохвалова Лана. Державний реєстр виборців безрезультатно з'їв сотні мільйонів гривень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rights.unian.net/ukr/detail/2108>; 19. “СБУ щоденно працює, щоб вибори були чесними і їх результат буде захищений” – Валентин Наливайченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=96764&cat_id=96766; 20. Ставнійчук М. Чи може держава зробити державну справу по-державницьки? / Марина Ставнійчук // Дзеркало тижня. – 2009. – 11-31 липня; 21. У Луцьку 13 віруючих вимагають виключити їх з реєстру виборців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/1037504>; 22. ЦВК доручила розпорядникам ведення Держреєстру виборців змінити адресу 28,9 тис. виборцям. 27.07.2009 13:34. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5tv.com.ua/news/0/1078476/>; 23. Шумляк О. Закон України "Про державний реєстр виборців": переваги і недоліки // Право України. – 2008. – № 9. – С. 120-125; 24. CDL-AD(2007)026 Joint Opinion on the Draft Law on State Register of Voters of Ukraine by the Venice Commission and the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR) adopted by the Venice Commission at its 71st Plenary Session (Venice, 1-2 June 2007) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.venice.coe.int/site/dynamics/N_Country_ef.asp?C=47&L=E; 25. CDL-AD(2009)040 Joint Opinion on the Law on Amending some Legislative acts on the elections of the President of Ukraine adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on 24 July 2009 by the Venice Commission and the OSCE/ODIHR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-AD%282009%29040-e.asp>

Yuriyчук E.

The Legitimizes aspects of functioning of the Electorate State Register in Ukraine

The author considers the process of political power electoral legitimating in the context of providing of the electoral process further democratization, opportunities for using of some legal, organizational and technical aspects of electorate electronic registration for future electoral and political technologies. It is offered to get rid of the disadvantages by the normative base amending and providing of the principles observance concerning establishing of the Electorate State Register system independent from the local authorities bodies; electorate personal information defense; only quantitative data availability from the Electorate State Register database for political parties.

Key words: electoral legitimating, electorate electronic register, legitimate politic.

УДК: 94(477):371

© Віталій Макар (Чернівці)

© Костянтин Марусик (Чернівці)

РАМОН ГНАТИШИН – ВИЗНАЧНА ОСОБА УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ ГРУПИ КАНАДИ

У статті висвітлено діяльність Генерал-губернатора Канади, вихідця із Буковини Рамона Гнатишина. Загалом, українська етнічна група налічує більше мільйона осіб. Незважаючи на те, що за якими причинами виїжджав, за час свого перебування у Канаді вони зарекомендували себе життєвою та життєздатною групою.

Ключові слова: етнічна група, політична активність, національна ідентичність.

Понад мільйон громадян Країни кленового листка вважають, що вони частково або повністю мають українське походження, щоправда, останніх менше ніж третина. Отже українці складають значний відсоток населення країни. Вони входять до десятих найчисельніших національних груп Канади. Піонерами освоєння канадських степів

стали наприкінці XIX і початку XX ст. галицькі і буковинські селяни, які склали основну масу т.зв. першої хвилі української імміграції у тодішньому британському домініоні.

Йшов час. До Канади прибували все нові українські поселенці. Першими дорогою туди торували здебільшого вихідці з західноукраїнських земель, а по Другій світовій війні – ще й з центральних та східних. Якщо на початках до виїзду за океан людей спонукали причини переважно соціально-економічного характеру, то згодом до них прилучилися політичні мотиви, які стали домінуючими у середині XX ст. Щоправда, в умовах незалежної України знову переважають мотиви соціально-економічні.

Незважаючи на те, якими причинами на тому чи іншому етапі мотивували українці свій виїзд до Канади, за час перебування там вони стали згуртованою, життєздатною національно-етнічною групою. За понад столітній час перебування українців у Країні кленового листка вони не лише зберегли свою національну ідентичність, але внесли вагомий вклад в економічний і політичний розвиток обраної Батьківщини. Відповідно, вони зайняли загалом належні позиції в усіх сферах життя канадського суспільства, в т.ч. й політичній, державному управлінні як на місцевому, провінційному, так і на федеральному рівнях. Інколи, щоправда, від канадських українців можна почути нарікання, що їх представництво у владних структурах не пропорційне стосовно їх чисельності у суспільстві. Очевидно так воно і є. Але, тим не менше, вони представлені на всіх рівнях влади. Щоб не бути голосливим, наведу деякі приклади. Перш за все, син буковинського іммігранта Івана Гнатишина Роман (Рамон – на англійській манер) піднявся на найвищий щабель канадської владної ієрархії – став генерал-губернатором [3; 6, с.181]. Про нього, власне, йтиме в основному мова у запропонованому матеріалі. Але, крім нього, сенаторами, депутатами Палати громад федерального парламенту, міністрами федерального уряду у різні часи були, або є зараз, представники канадсько-української громади, такі як: Павло Юзик, Сільвія Федорук, Андре Харві, Рой Романів, Гаррі Філмон, Давид Ткачук, Міра Співак, Глен Муррей, Ернест Евес, Рейнел Андрійчук [4, с.14; 7, с.21]. До речі, з останньою автор цих рядків познайомився влітку минулого року. Вона у Сенаті представляє провінцію Саскачеван, у якій українці складають щонайменше десять відсотків населення. Під час зустрічі обговорили питання співпраці Саскачеванського та Чернівецького університетів, торкалися взаємин міст-побратимів Саскатуни та Чернівців, а також Чернівецької області з Саскачеваном [5].

Не буде зайвим нагадати, що Чернівецький та Саскачеванський (розташований у місті Саскатуні) університети співпрацюють вже понад тридцять років, обмінюючись студентами, викладачами, дослідниками тощо. Для студентів у нашому університеті викладаються канадознавчі курси, в т.ч. й запрошеними з канадських університетів викладачами. Широко розгорнута науково-дослідна робота з канадознавства, внаслідок чого захищено і виконується тепер ряд кандидатських і докторських

дисертацій з цієї проблематики. Уся робота з канадознавства сконцентрована у Центрі канадських студій (ЦКС) імені Рамона Гнатишина, який уже діє протягом кількох років в нашому університеті [7, с.16-21].

Отже, ім'я Гнатишина надано ЦКС не випадково. Тут, на Буковині, на околиці містечка Вашківці, що у Вижицькому районі, здавна жили пращури майбутнього генерал-губернатора Канади. Щоб надати його ім'я нашому Центрові, ми звернулися до його родини в Оттаві, передусім дружини Герди, за дозволом. Родина люб'язно погодилася. А Фонд на підтримку канадської культури, який очолює пані Герда, всіляко сприяє нашому ЦКС у його діяльності [3; 1, с.2; 9].

Ось, що сказав про свій родовід Рамон Гнатишин під час свого візиту до Чернівців у жовтні 1992 р.: „Як Вам відомо, моє родинне коріння, як і тисяч інших канадців, закопане якраз тут. Бо з Буковини виїхав до Канади Михайло Гнатишин, і звідси також через кілька місяців опісля поїхала його дружина Анна, несучи на руках двомісячного хлопчика, який пізніше став моїм батьком” [2, с.1]. Візит Гнатишина на Буковину відбувся у рамках розвитку українсько-канадської співпраці на міждержавному рівні. Під час візиту він не міг оминати близьку його серцю Буковину, де його щиро вітали. А за вагомий вклад у закладення сучасних дружніх стосунків з Україною, в т.ч. й Буковиною, Вчена рада Чернівецького університету надала Рамону Джону Гнатишину титул Почесного доктора [4, с.14-15; 10].

Оскільки наступного року Рамону Гнатишину випунилося б 75 років, а, на жаль, через важку недугу він пішов з життя шість років тому, шануючи його світлу пам'ять, хотілося б цю статтю присвятити йому, як людині, яка заслужила шану не лише у себе, на Батьківщині, тобто у Канаді, але й на Батьківщині його роду. Отже, народився Р.Гнатишин 16 березня 1934 р. у Саскатуні, найбільшому місті провінції Саскачеван. Його батько Іван, як вже згадано, походив з Вашківців. Завдяки власній наполегливості здобув освіту правника, проявляв глибоку зацікавленість політичним життям. До 1959 р. працював адвокатом у Саскатуні, звідки того року потрапив до Сенату [2, с.3; 10].

Перших тридцять років свого життя Рамон провів практично у рідному Саскатуні. Навчання розпочав у початковій школі імені королеви Вікторії, продовжив у середній школі “Нютана Коїлліджіат”, набуваючи далі освіту у Саскачеванському університеті і, здобувши там 1954 р. ступінь бакалавра з гуманітарних наук, а 1956 р. бакалавра права. Будучи допитливим юнаком, маючи всебічні нахили, він не тільки успішно навчався, але й захоплювався спортом, музикою. Ще з шкільної лави зайнявся баскетболом, беручи активну участь у змаганнях, спочатку у шкільній, а потім університетській дружині. До речі, досягнув у баскетболі непоганих успіхів. Що ж стосується музики, то юнак віддавав перевагу грі на кларнеті, спочатку у хлоп'ячому, а згодом концертному оркестрі Саскатуни. Ще, навчаючись в університеті, захопився авіацією, вступивши до Резервної групи

Королівських повітряних сил, у складі якої ніс службу протягом 1951-1956 рр. в Кінгстоні (провінція Онтаріо), Гімлі (провінція Манітоба), Мус Джей (провінція Саскачеван) і в Меці (Франція). Наступних декілька років (1956-1958) він провів у 23-й допоміжній віськовій команді пілотів Королівських канадських повітряних сил у Саскатуні [2, с.3; 3].

Правник Рамон Гнатишин 1957 р. став членом асоціації юристів Саскачевану, а 1986 р. – Онтаріо. Як професійний юрист він займався комерційним та корпоративним правом, державним і торгівельним правом і посередництвом. Певний час протягом 1958-1960 рр., зарекомендувавши себе здібним правником, Р.Гнатишин працював особистим секретарем і виконавчим помічником урядового лідера Сенату В.М.Асельтіна. Повернувшись у 1960 р. до Саскатуну, він очолив Північносаскачеванський відділ Всеканадської асоціації Об'єднаних Націй. Майже дев'ять років, з 1966 по 1974 рр., працював викладачем права у Саскачеванському університеті, поєднуючи викладацьку роботу з членством, протягом 1970-1974 рр., в управлінні Правничого товариства Саскачевану, яке очолював у 1973-1974 рр. А у 1973 р. його призначено на посаду Королівського радника провінції Саскачеван [2, с.3-4; 3].

У сорокарічному віці Рамон Гнатишин розпочав депутатську кар'єру. 1974 р. його обрано депутатом Палати громад від Прогресивно-консервативної партії в окрузі Саскатун-Бігар. Потім ще тричі – у 1979, 1980 та 1984 рр. – його обирали депутатом федерального парламенту в окрузі Саскатун-Вест. У 1976 р. його обрали заступником лідера офіційної опозиційної партії у Палаті громад. А у червні 1979 р. він став членом Королівської таємної ради, що відкрило йому шлях до міністерських посад. У 1979 р. він був міністром науки і технологій, у 1979-1980 рр. очолював міністерство енергетики, копалень і ресурсів. У 1986 р. Р.Гнатишин став міністром у справах координації, а у 1986-1988 рр. працював міністром юстиції і генеральним прокурором. А до того, протягом 1984-1986 рр. очолював фракцію правлячої партії у Палаті громад. Рівночасно Рамон Гнатишин у 1985-1986 рр. був президентом Королівської таємної ради [2, с.4; 3].

Переліченими вище посадами далеко не обмежувалася сфера його діяльності. Він виконував чимало суспільно-громадських функцій в урядових колах, фондах, політичних та громадських структурах. Зокрема, він у першій половині 80-х рр. очолював передвиборчий комітет консерваторів з правових питань. Будучи депутатом Палати громад у 70-х та 80-х рр. працював у декількох постійних парламентських комітетах, зокрема: сільського господарства, транспорту, юстиції, фінансів тощо. У 60-х-70-х рр. Р.Гнатишин був головою правління компанії "Юнайтед Вей", директором Об'єднаних громадських фондів, президентом Саскатунської галереї та Консервативної корпорації, заступником голови Християнського чоловічого об'єднання Саскатуна [2, с.4; 3].

У 1988 р. Рамона Гнатишина було призначено Королівським радником Канади, а 1989 р. він отримав почесне пожиттєве членство у Правничому товаристві Саскачевану. До речі, того самого року

його нагороджено медаллю Святого Володимира від Світового конгресу вільних українців (від 1993 р. – Світовий конгрес українців) як визнання за визначні заслуги у царині захисту справедливості та громадянських свобод. Поза тим, крім згаданого почесного докторату в Чернівецькому університеті, який він, за його словами, цинив чи як не найвищу нагороду у своєму житті, Рамон удостоївся такого ж почесного звання у різні роки: від своєї Alma mater – Саскачеванського університету (1990 р.), від Університету Британської Колумбії (Ванкувер, 1991 р.), від Оттавського університету (1991 р.), від Квінс університету (Кінгстон, 1991 р.) [2, с.4-5; 3].

Невтомна суспільно-політична діяльність Рамона Гнатишина здобула широке визнання у Країні кленового листка, що привело його до найвищої державної посади – поста генерал-губернатора, другої особи в Канаді після короля Великої Британії (нині, вже багато років, королеви Єлизавети II). Формально до 17 квітня 1982 р. Канада зберігала статус домініона Великої Британії, але з дуже широкими повноваженнями у внутрішній та зовнішній політиці. Того дня Єлизавета II підписала Конституційний акт для Канади, даруючи їй повну незалежність, якою та й до того практично користувалася. За такий подарунок вдячна Країна кленового листка визнала королеву своєю главою, зберігаючи таким чином пост генерал-губернатора, як намісника глави держави. Королева його призначає за поданням прем'єр-міністра Канади [3; 4, с.10-11].

Отже, Рамон Джон Гнатишин став двадцять четвертим генерал-губернатором Канади у січні 1990 р. Канадське законодавство дозволяє займати цю посаду одній особі протягом п'яти років, але лише один раз. Вибір Рамона Гнатишина генерал-губернатором українська спільнота Канади сприйняла як гідну оцінку свого вкладу у розвиток країни. А в його улюбленому Саскатуні йому ще за життя встановлено пам'ятник. Посада генерал-губернатора не вимагає особливого втручання у державне управління, він, швидше, повинен виконувати представницькі функції, але й не ізольоватися від повсякденного життя суспільства. За своїм характером Р.Гнатишин був людиною комунікабельною і за свідченнями тих, хто його оточував, щирою і доброзичливою. За час його правління генерал-губернаторський палац в Оттаві широко відкрив свої двері для звичайних відвідувачів. Вважають, що лише цей один вчинок вписав ім'я Гнатишина в історію Канади. А резиденція генерал-губернатора справді стала місцем екскурсій і виставок. Рамон Гнатишин започаткував на терені резиденції відкриті літні концерти під своїм патронатом, втснвив нагороди в галузях мистецтва, науки, освіти, став на захист аборигенів і метистів. Його любили і поважали навіть колишні суперники [4, с.14-15; 8, с.2-3].

Не слід, однак, вважати перебування Рамона Гнатишина на посаді генерал-губернатора Канади як суцільну тріумфальну ходу. Франкоканадці критикували його за нібито недостатнє володіння французькою мовою, на підставі чого, він нібито недостатньо захищав їх права. Можливо, щоб уникнути подібної критики, серед його наступників на посаду генерал-губернаторів частіше пизначають

саме франкоканадців. Українці час від часу дорікали йому за те саме, переважно за незнання української мови і, відповідно, байдужість до українських національно-етнічних проблем у Канаді [5; 8, с.2-3; 9].

Залишивши посаду генерал-губернатора у лютому 1995 р., Рамон Гнатишин повернувся до правничої практики в Оттаві, ставши у серпні того року президентом Спілки незалежних адвокатів. З притаманною йому енергією він продовжував займатися громадською діяльністю, створив під своїм керівництвом Фонд на підтримку канадської культури. По смерті чоловіка Фонд очолила його дружина Герда. Наш ЦКС, як вже відзначено, постійно контактує і з Фондом, і з його президентом Гердою Гнатишин, яку я відвідав у червні минулого року в її офісі, де ми провели перемовини з приводу підтримання контактів у галузі канадознавства. Пані Гнатишин люб'язно показала мені резиденцію, де її чоловік урядовав понад десять років тому. Відвідали ми також місце його вічного спочинку, де його поховано з найвищими військовими почесностями, які прислуговують керівникові держави [3; 5; 9].

В заключення варто сказати, що фокусуєтесь на особі Рамона Джона Гнатишина, можна говорити про активну життєву позицію українців Канади, які зі свого середовища висунули, крім нього, цілу плеяду державних і політичних діячів своєї обраної

Батьківщини, чим, поряд зі своєю, виснажливою на початках, невтомною працею домоглися загального визнання як рівноправної складової частини поліетнічного канадського суспільства.

Джерела та література:

1. Абліцов В. Брат – то чусь. А чи ми гукаємо? // <http://www.derjavnasprava.com/clients/ds.nsf/all/shu?opendocument&stype=...27.01.2008>; 2. Гнатишин Р.Д. Промова з нагоди візиту до Музею буковинської діаспори 1 жовтня 1992 року // Поточний архів Музею буковинської діаспори; 3. Його ім'я носить наш Центр / Авт.-упор. Ю.Макар, В.Макар, М.Лучак, О.Козачук. – Чернівці: Рута, 2005; 4. Макар В. Канада: держава, люди, політика // Історико-політичні проблеми сучасного світу. Зб. наук. ст. Т.15-16. – Чернівці: Рута, 2007. – С.9-16; 5. Макар В. Особистий архів; 6. Макар В. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. – Чернівці: Прут, 2006; 7. Макар Ю. Підсумок співпраці: здобутки і проблеми // Історико-політичні проблеми сучасного світу. Зб. наук. ст. Т.15-16. – Чернівці: Рута, 2007. – С.16-21; 8. Макивка М. Генерал-губернатор был добрым человеком // <http://www.zn.ua/3000/3760/37325/?printpreview>. 27.01. 2008; 9. Ташлицький Р. Пам'яті великого українця // <http://www.h.ua/story/66166> 27.01. 2008; 10. Чорней Ю. „Я ніби жив тут з вами, люди добрі, завжди...” // <http://www.doba.cv.ua/index.php?id1=28k=273&all=12> 27.01. 2008.

Vitaliy Makar,
Kostiantyn Marusyk

Ramon Hnatyshyn – Famous Person of the Ukrainian Ethnic Group in Canada

This article is dedicated to the Governor-general of Canada, the person who came from Ukrainian descent, Ramon Hnatyshyn. The Ukrainian ethnic group consist of more then one million perons.

Key words: Ethnic Group, National Identity, Political Activity.